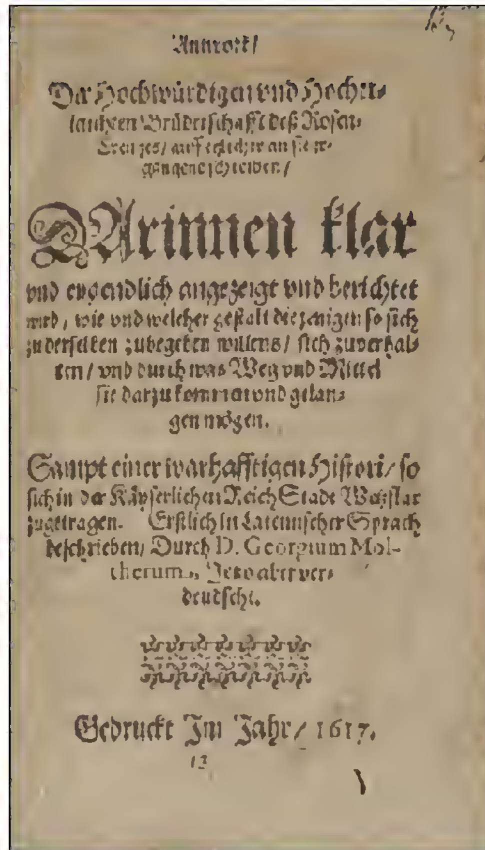

Antwort /
Der Hochwürdigen vnd Hocherleuchten Brüderschafft deß Rosen-Creutzes / auff etzlicher an sie ergangene schreiben /
Warinnen klar
vnd eygendlich angezeigt vnd berichtet wird, wie vnd welcher gestalt diejenigen so sich zu derselben zubegeben willens / sich zuverhalten / vnd durch was Weg vnd Mittel sie darzu kommen vnd gelangen mögen.
Sampt einer warhafftigen Histori / so sich in der Käyserlichen Reich Stadt Wetzlar zugetragen. Erstlich in Lateinischer Sprach beschrieben / Durch D. Georgium Moltherum, Jetzo aber verdeutscht.
Gedruckt Im Jahr / 1617.

GEORG MOLTHER

ANTWORT, DER HOCHWÜRDIGEN UND HOCHERLEUCHTEN BRÜDERSCHAFFT DESZ ROSEN-CREUTZES

ANTWOORD DER HOOGWAARDIGE EN ZEER VERLICHTE BROEDERSCHAP VAN HET ROZEKRUIS

1 6 1 7

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

20 november 2018
herzien 2 december 2018

INHOUD

BRON

1617

http://www.zvdd.de/dms/load/met/?PPN=urn%3Anbn%3Ade%3Absz%3A14-db-id4051759147

http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/dlf/101517/1/

INLEIDING VAN DE VERTALER

In 1614, 1615 en 1616 verschenen in Duitsland de roemruchte werken *Fama Fraternitatis*[1], *Confessio Fraternitatis*[2] en de *Chymische Hochzeit Christiani Rosenkreutz. Anno 1459*. Deze geschriften maakten gewag van het bestaan van de Rozekruisers Orde in Europa en werden opgevolgd door een verklaring die in Parijs in 1623 op de muren van de stad werd bevestigd. De inhoud daarvan was als volgt.

"Wij, vertegenwoordigers van de hoogste Raad van het Rozekruis, verblijven zichtbaar en onzichtbaar in deze stad, bij de gratie van de Allerhoogste, tot wie het hart van de rechtvaardigen zich wendt. Zonder boeken of tekens spreken wij, en wij leren dit ook aan anderen, in alle talen van de landen waar wij willen verblijven om de mensen, onze gelijken, van dodelijke vergissingen te bevrijden.

Indien iemand ons slechts uit nieuwsgierigheid wil ontmoeten, zal hij nooit met ons in contact komen. Als echter zijn wil hem ertoe brengt zich te laten inschrijven in het register van onze Broederschap, dan zullen wij, die de gedachten kunnen doorzien, hem tonen dat wij waarlijk onze beloften nakomen. Zo vermelden wij niet de plaats waar wij in deze stad verblijven, want de gedachten toegevoegd aan de waarachtige wil van de lezer zullen het mogelijk maken dat hij ons leert kennen, en wij hem leren kennen."

Nadien verschenen vele geschriften pro en contra de Rozekruisers.

---

[1] Fama fraternitatis Roseae Crucis oder Die Bruderschaft des Ordens der Rosenkreuzer, Cassel, 1614.

[2] Confession oder Bekandnusz, der Societet und Brüderschafft R.C. An die Gelehrten Europae, Cassel, 1615.

Het huidige werk is merkwaardig in die zin, dat het verschenen is onder de auteursnaam ‘Georg Molther’, waarbij aan het eind de naam ‘E.D.F.O.C.R.’[3] is vermeld. Maar deze auteur heeft reeds onder een andere titel, te weten: ‘Gründtlicher Bericht von dem Vorhaben, Gelegenheit und Innhalt der löblichen Bruderschafft desz Rosen Creutzes’ (Grondig bericht over het plan, de gelegenheid en inhoud van de loffelijke Broederschap van het Rozekruis), dezelfde tekst gepubliceerd, in hetzelfde jaartal. Het huidige onder de naam ‘Molther’ verschenen werk, is daarentegen aangevuld met een tweede en derde werk in dezelfde band.

Dit tweede werk vermeldt geen auteur, en kan daarom tot het werk van Molther, c.q. E.D.F.O.C.R. worden gerekend. Het is getiteld: ‘Waarachtige geschiedenis die zich te Wetzlar met iemand die zich voor een Broeder van de Rozekruisers Orde heeft uitgegeven, heeft toegedragen’.

Het derde opgenomen werk vermeldt wel een auteur, te weten ‘Hermannus Bildtz’. Het draagt als titel: ‘Aan de wedergeboren en door de Heilige Geest vernieuwde Broeders C.R., vrede in vreugde, zegen en heil, door degene die was, is, en zal komen.’

Omdat ik het eerstgenoemde werk van E.D.F.O.C.R. reeds vertaald heb, heeft de huidige vertaling dan ook alleen deze tweede en derde tekst als onderwerp. Het omslag is weergegeven zoals het aan het begin van de drie gecombineerde geschriften was opgenomen.

Het gaat ook hier om een van de geschriften die qua toon en inhoud als ondersteunend voor de Orde zijn geschreven. Wat heel bijzonder is, dat in dit werk ook de term ‘mystiek’ wordt gebruikt. De enige oude tekst die de Orde betreft waarin ik het

---

[3] Zie mijn vertaling op www.archive.org.

ook ben tegengekomen, is het werk ‘Themis Aurea’ (De Gouden Themis), H. 12, van Michael Maier, uit 1628.

In het origineel, dat niet gepagineerd is, blijken twee pagina’s verwisseld te zijn. Gelukkig eindigt elke pagina met het afzonderlijk afgedrukte eerste woord van de volgende pagina, zodat een en ander gereconstrueerd kon worden.

Ruud Muschter[4]

---

[4] Lid van de Grote Raad van de A.M.O.R.C. (Nederlandstalige Jurisdictie) van 21 maart 1988 tot 21 maart 2010.

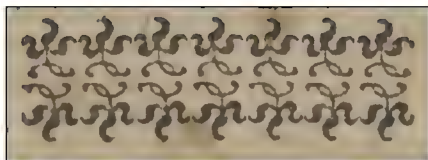
HET OMSLAG

Antwoord

der hoogwaardige en zeer
verlichte Broederschap van het Roze-
kruis, op diverse aan haar ge-
richte schrijvens

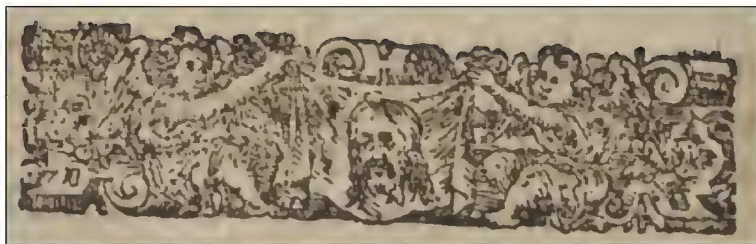
Waarin helder
en feitelijk aangeduid en bericht
wordt, hoe en in welke gedaante degenen die zich
tot haar willen begeven, zich moeten gedra-
gen, en via welke wegen en middelen
zij daartoe kunnen komen en gera-
ken.

Samen met een waarachtige geschiedenis, die zich in de keizerlijke rijksstad Wetzlar heeft toegedragen. Eerst in de Latijnse taal beschreven door dr. George Molther, thans echter vertaald naar het Duits.

Gedrukt in het jaar 1617.

DE TEKST

Waarachtige geschiedenis die zich te Wetzlar met iemand die zich voor een Broeder van de Rozekruisers Orde heeft uitgegeven, heeft toegedragen.

Nadat de mare[5] van een man die alhier te Wetzlar[6] is aangekomen - en zich voor een Broeder der thans reeds vele

---

[5] "das Geschrey".

[6] Michael Maier verwijst hiernaar in zijn werk 'Silentium Post Clamores' (De stilte na het rumoer), H. XIV, 1617, als volgt: "De onzen echter hebben genoemde Broederschap met hun boeken en persoonlijke bekendmaking aan hun kant. Om dat te illustreren, halen wij slechts één voorbeeld naar voren, namelijk van wat zich onlangs te Wetzlar heeft afgespeeld, waardoor al hun ontkenningen en inhoudsloze strevingen een halt wordt toegeroepen." Elders zegt Maier: "De Broeders gebruiken namelijk natuurlijke middelen zonder enige vermenging met bijgeloof, zoals we kunnen zien aan het voorbeeld van iemand te Wetzlar, die onder toepassing van één medicinale plant de verscheurende pijn van een zwerende kanker wegnam." Themis Aurea (De Gouden Themis), H. 12, 1628. (Zie ook mijn vertalingen van beide werken op www.archive.org.) Dit alles sluit aan bij het huidige verslag van Molther. Opgenomen in een van de vele gecombineerde edities van de Fama en de Confessio; 1617, Johann Bringer & Johann Berner. In elk geval werd in die tijd een bedrieger, die voorgaf Rozekruiser te zijn en daarmee anderen geld afhandig maakte, opgehangen te Wetzlar, zo luidt een van de weergaven uit die tijd, maar het blijft onduidelijk wat de status van deze persoon was.

jaren befaamde Sociëteit van het Rozekruis heeft uitgegeven en bekendgemaakt - wijd en zijd heeft weerklonken, hebben vele mensen mij benaderd, om hen over de grondige waarheid en feitelijke eigenschap van deze geschiedenis en hoe deze zich heeft toegedragen en ontwikkeld, te berichten. Want hoewel dit een gedenkwaardige gebeurtenis is, is toch in het geheel niet juist hoe verteld is dat die verlopen is. Van - daar - opdat ik zowel diegenen die zulks van mij verlangen, alsook anderen die in de toekomst ernaar zouden willen vragen, terwille zou zijn - dat ik op mij heb willen nemen om de moeizaamheid en het verloop van een dergelijke gang van zaken te beschrijven, hopende, dat zowel diegenen die het boekje Fama Fraternitatis R.C. als geloofwaardig behartigen, als diegenen die het integendeel verachten en weglachen als een vergeefs gezwets en fabelwerk - verzonnen door iemand die het gemoed van de nieuwsgierigen naar het Nieuwe Bericht en de naar bovennatuurlijke schranderheid hongerende lieden wil aanvallen en beschadigen -, aan mijn werk een behagen en genoegen beleven. Want van beide zijden zal eenieder op grond van zijn mening de behoefte hebben om hieruit iets te putten. Zoals dan ook diegenen die tot nu toe nog met twijfelachtig gemoed, net als op de weegschaal, zich niet naar enige kant willen neigen - de uitkomst van deze vertelling verwachtende - zonder twijfel hierdoor de gelegenheid zullen verkrijgen om de kwestie verder en wijzer na te vorsen, en zich des te eerder bij de ene of de andere groepering aan te sluiten. En moge daarna eenieder naar zijn believen over deze geschiedenis oordelen en denken, die zich op de volgende wijze heeft voorgedaan en toegedragen.

In het jaar 1615 na de geboorte van Christus, op de eerste mei van de oude kalender, toen een burger te Wetzlar vanuit zijn tuin, waarin hij de ganse dag in de hop had gearbeid, 's avonds naar huis wilde gaan, is hij daar zeer toevallig[7] op een man gestuit, die op een rek allerlei frisse kruiden en wortelen droeg, die hij nog maar net had verzameld en opgegraven. Nadat hij

[7] "ohn alles gefehr".

hem zoals gebruikelijk is, had gegroet en hij door hem bedankt was, begon hij deze man vragen te stellen, namelijk wat hij droeg en waar hij heen dacht te gaan. Daarop had de ander geantwoord, dat hij daar allerlei goede wortelen en kruiden had verzameld, waarmede hij hoopte om door middel van goddelijke hulp aan vele ongestelde[8] mensen behulpzaam en raadzaam te verschijnen. Toen de burger uit dit antwoord kon begrijpen, dat deze vreemde wortelgraver kundig was in de artsenij (zoals dan gemeenlijk de gewone man altijd geneigd was om aan het gezwets en de leugenachtige kwakzalvers en thyriakkramers[9], koeienartsen[10], oude bijgelovige vrouwen, duivelsgebroed en luidruchtige dikzakken[11] en struikhoeren, verzopen en verlopen speel- en vraatzuchtige[12], godvergeten, eerwoeste[13] papen, voor wie men doorgaans met groot bedenken een pels zou lappen[14], zijn lichaamsgezondheid toe te vertrouwen als aan ervaren, eerlijke en ordentelijke artsen), heeft hij hem meteen met smeekbeden gevraagd, of hij met zijn kunst zijn vrouw, die geruime tijd met een zware adem en een benauwde borst door onreinheid en verstopping van het onderlichaam, ingewanden en de baarmoeder zwaar beladen was, te hulp wilde komen. Hij wilde dat op passende wijze dankbaar vergoeden. De vreemdeling besloot hierop, dat wanneer de patiënte hem getoond zou worden en het met de ziekte zodanig gesteld was, dat hulp en raad nog kon plaatsvinden, het hem er waarlijk aan gelegen zou zijn, dat zij tot goede gezond-

---

[8] “bresihafften”.

[9] “Thyriack Krämern”. ‘Thyriak’ werd eerder ‘Mithridatium’, ‘mithridate’ genoemd; een uit 65 kruiden samengesteld, vermaard middeleeuws universeel geneesmiddel.

[10] Lees: ‘kwakzalvers’.

[11] “gebrauteten Brocken”. Vertaling onzeker.

[12] “nollsüchtigen”. Vertaling onzeker. Mogelijk afgeleid van ‘nolle’: ‘pan’.

[13] “Ehrwüsten”. Woordspeling op ‘ehrwürdigen’, ‘eerwaarde’.

[14] Duits gezegde.

heid mocht geraken. Daarvoor verlangde hij noch geld, noch een geldwaarde, en hij had die ook niet nodig, doch placht om godswil alles gewillig te verrichten. En mocht hij al gedwongen worden om iets te nemen, dan zou hij dat nog diezelfde dag onder arme lieden verdelen. Onderweg vertelde deze kruidenman allerlei dingen en bracht hij van alles bij over de aard, eigenschap, kracht en werking van vele 'simplicia'[15]; zo wonderlijk bekwaam en ervaren, en ook met zulk een sierlijke welsprekendheid, dat de burger of beiden zich met ontsteltenis verwonderden. Toen zij nu echter naar huis waren gekomen[16], heeft hij hem diverse comfortabele remedies en middelen voorgeschreven, door het gebruik waarvan zijn zieke vrouw in korte tijd de gewenste bestendige gezondheid zou verkrijgen. Door deze burger is hij verder naar een andere medeburger gevoerd en gebracht, wiens huisvrouw aan borstkanker gans dodelijk neerlag, zodat er geen enkele hoop op genezing[17] meer was. Toen mij hierin voor deze om raad werd gevraagd en ik omstandig de schade had beschouwd en afgewogen[18], heb ik bevonden dat zij zo zonder het aanvankelijke wegen van zijn kwade, giftige kunst, gans moeilijk en slecht te genezen zou zijn, en dat de schade zover de overhand had genomen en ingevreten was, dat alle moeite, arbeid en onkosten vergeefs zouden worden aangewend. Derhalve ook, dat deze vreemde arts, toen hij de gebreken goed had bekeken en de naam, aard en eigenschap ervan had uitgelegd, betuigde, dat hij tegen zijn wil daar was gekomen, aangezien hij aldaar niets vruchtbaars en bijzonders kon verschaffen wat hem en zijn beroep daardoor een grote naam zou kunnen opleveren, aangezien alles verloren was en het werk geheel en al wanhopig was. En als hij zich niet liet bewegen tot medelijden met de ellende der arme zieken en de arme kinderen, wilde hij er spoedig wederom vandoor gaan

---

[15] Oude verzamelterm voor medicatie.

[16] De vreemdeling ging dus met de echtgenoot mee naar diens huis.

[17] "Gesung". Kennelijke zetfout voor 'Genesung'.

[18] Een aanwijzing dat de auteur zelf arts kan zijn geweest.

en niets [*][19], doch opdat hij hen niet gans troosteloos verliet, wilde hij wat er nog resteerde en mogelijk was, verrichten. Daarop heeft hij aldus spoedig een gering kruidje genomen dat het dichtste bij, op een muur of wand, was gegroeid; het vermalen en op de verwonding gelegd, waardoor alle pijn aldus spoedig gestild werd en de patiënte de volgende nacht gans rustig en zacht sliep, terwijl zij daarvoor gedurende drie maanden wegens grootte en gruwelijkheid der pijnen niet een enkel uur had kunnen rusten of slapen. Hoewel nu echter de vreemdeling gaarne heimelijk verborgen en onontdekt aldaar de nacht had willen doorbrengen, heeft toch des morgens de roep over hem in de ganse stad weerklonken, en is die ook mij zo ter ore gekomen. En vooral werd onder andere hogelijk geroemd,

die Nacht über allda verharren wollen / Jſt
doch den Morgen das Geſchrey von jhm inn
der gantzen Stadt erſchollen / vnnd mir auch
gleichsfals zu Ohren kommen. Vnd ſonder=

hoe hij bij de thans vermelde patiënte de gruwelijkste pijnen van de kanker door enig opleggen van een gering en nietig kruidje, niet anders dan men pleegt te zeggen ‘God in de hemel’, in een oogwenk verzacht en gestild heeft. Bovendien heeft hij zeer gemakkelijk geringgeschatte en moeiteloze middelen en bepaalde experimenten, bij vele onderscheidene ziekten verdienstelijk vanuit bijzondere eigen kracht, en het juiste gebruik daarvan, gans vrijwillig en vrijgevig aan de omstanders geopenbaard en ontsluierd.

Aangezien mij meer van deze wonderlijke nieuwe werden gebracht, heb ik mij door deze ook laten stimuleren en ertoe laten bewegen, dat ik mij uit verlangen om deze wonderman te zien en te erkennen, bij het huis vervoegd heb waarin hij verbleef en waar ik voor dezen ook placht heen te gaan.

[19] Op deze plek verschijnt in het origineel een lege plek. Daar ontbreekt dus een woord.

Aangezien ik evenwel bemerkte, dat de lieden daarin enigszins onmatig waren, heb ik een tijdje beneden bij de huisdeur gewacht. Daar hield de wonderwerker zich met de zieke vrouw bezig om haar van toepasselijke artsenij te voorzien, en tegelijk ook vanuit de Heilige Schrift - waarin hij zeer ervaren was - te troosten.

Toen ik hem echter gezien had, kwam hij mij voor als een gemene, arme, slechte en simpele idioot. In een gewone boerenkiel, die overal gescheurd was, stak een persoon van een fatsoenlijke gestalte met een korte baard, van ongeveer - zoveel als uit de aanblik viel af te leiden - veertig of vijfenveertig jaar, waarbij hij nog geheel niet grijs werd. Ik zweeg[20] toen zeer stil en zei niets. Ik verwonderde mij over zulk een rechte[21] gestalte, eraan twijfelende, of ook achter een zo gering aanzien een zo grote wijsheid en bekwaamheid verborgen kon en moest zijn. Want in de huidige tijd is het helaas onder de mensen zo gesteld, dat zelden grote wijsheid onder een geringe mantel en kleed gezocht wordt, zoals dan ook gemeenlijk hovaardigheid bij grote bekwaamheid en kunst te allen tijde kan worden aangetroffen. Vandaar dat een tijd geleden iemand de monniken tot het ernstige studeren in vrije kunsten en talen wilde bewegen, door te zeggen: "Nolite fratres multum scire, quia scientia inflat."[22]

Dat wil zeggen:

Naar grote kunst moet ge niet grazen,
Want de kunst maakt slechts opgeblazen.

Bovendien had iemand, aangezien Palingenius zeer goed heeft geschreven: "Egregius Medicus, Mendicus non erit unquam" - dus: een medicus kleedt zich goed; hij moet niet vrezen voor armoede -, met goede reden over dezen kunnen zeggen, datgene waarmede Owenus een ander hoffelijk aanvalt: "Ajunt te

[20] "Schwiege". De zin heeft geen onderwerp, maar slaat vermoedelijk op de auteur.
[21] "schlechte".
[22] 'Wil niet veel weten, Broeders, want kennis maakt opgeblazen'.

Medicum: nos te plus esse fatemur; Una tibi plus est litera quam Medico.:"

Een medicus wordt gij geacht,
Ik doe u hoger prijzen,
Een letter maakt u beter,
Dan geen medicus kan aanwijzen.

Toen ik dat dan ook bespeurd had, ben ik spoedig gaan twijfelen, en is het grote verlangen dat eerder de hevige lof en rust[23] in mij had opgewekt en ontstoken, vrijwel gans geblust geworden, zodat ik het als fabelwerk heb beschouwd. Want ik kon niet besluiten of vermoeden, dat heden ten dage, nu iedereen op pracht en hovaardigheid een oog heeft, iemand gevonden zou worden die zich beijvert in de oude manieren en gewoonten, waarbij

"Saepe sub attrita latuit sapientia palla":
Dikwijls lag grote wijsheid verborgen,
Onder een slechte rok zonder zorgen.
En:
"Saepe etiam est olitor valde oportuna locutus":
Vaak een arme boerenman,
De beste raad bracht op het plan.

Daarbij heeft Socrates ooit heel goed tegen iemand gezegd: "Loquere ut te videam":[24]

Spreek en laat uw woord horen,
opdat ik u vervolgens moge zien.

Ik heb de ogen alleen niet willen vertrouwen en geloven, doch mij wederom uit de voeten gemaakt, met het voorwendsel van een andere reden waarom ik daarheen ben gegaan. De huisbaas echter, die mij bij de deur begeleidde, begon veel zeldzame dingen over deze man te vertellen en hem vanwege de ervarenheid in vele talen en kunsten, en de wonderbaarlijke welsprekendheid waarmede hij de toehoorders ook overrompelde, bovenmate aan te bevelen. Hierdoor bracht hij mij dan

[23] "Gerüchte".
[24] 'Spreek, opdat ik je zie'.

spoedig op een andere mening, en benam hij mij mijn eerdere twijfel, zodat ik thans aanving om aan de algemene roep een sterk geloof te hechten. En nadat ik de kwesties iets nadrukkelijker bij mijzelf had afgewogen, instrueerde ik de huisbaas hoe hij ongemerkt moest nagaan, of deze wonderwerker wellicht iemand was van de Orde van het Rozekruis. Ik vertelde hem ook over enkele omstandigheden die in de Fama begrepen en aangeduid waren, waardoor hij de waarheid des te beter zou kunnen uitvorsen en uitvissen. Daarnevens vroeg ik hem om, wanneer hij daarvan iets zou bemerken, alle ijver aan te wenden opdat ik met de man in gesprek zou kunnen komen. Daarmede ben ik weer op weg gegaan naar huis.

Wat zou er evenwel geschieden? Zodra de waard wederom bij zijn gast was gekomen, in gedachten houdend dat ik hem bevolen had om met vragen te beginnen, heeft hij hem[25] van stond af aan in de rede gevallen en gezegd, dat hij goed wist wat hij wilde navorsen, en ook wie hem had aangesteld[26] en onderwezen, en ook alles wat wij over hem hadden besproken. Hij was dus in alles datgene, wat ik over hem beweerd had, en had willen ervaren.[27] Hoe hij dat echter had kunnen ervaren en te weten had kunnen komen, en ook hoe en door wie hij onze geheime gesprekken had kunnen begrijpen, valt meer en eerder te verwonderen dan te overwegen en te gedenken. Of hij echter wel liever onbekend wilde blijven, zo heeft hij toch op aanhouden van zijn waard erin toegestemd en toegelaten, dat hij mij uitnodigde[28]. Toen ik nu gekomen was en hem begroet had, heeft hij mij in zeer uiteenlopende talen aangesproken, of ik die verstond (want hij bekende dat hij op de hoogte was met de talen van alle volkeren), doch tenslotte wegens de omstanders heeft hij zich slechts van de Duitse bediend. Hij gaf zich nadrukkelijk uit voor een Rozekruiserbroeder en zei, dat hij de

[25] De vreemdeling viel de waard in de rede.
[26] De auteur dus.
[27] Lees: ‘helderziend’.
[28] “erfordere”.

derde in de ordening was, en dat er in de Broederschap nog twee van zijn gezellen leefden (hetgeen wellicht zo moet worden begrepen, dat zij van drie gelijke waardigheden en digniteiten zijn, of zich in de nabijheid ophielden, want de Fama gedenkt meer van hen, die dan van onderscheiden hoogheid en waardigheid zijn). Hij was voordien een monnik geweest, thans in de leeftijd van eenentachtig jaar, terwijl hem toch nog geen enkele tand beschadigd was of ontbrak. En hij toonde ze allemaal fris en gezond. Hij zou zeven jaar en diverse dagen in de proef volhard hebben, en vertelde meer van dit soort aangelegenheden over zijn vaderland, reizen en samenkomsten van de Broeders, et cetera. Hij schilderde en tekende veel hiëroglyfische figuren, die hij dan zeer kunstig en bekwaam verklaarde. Hij legde ook vele spreuken van de Heilige Schrift uit, en bediende zich daar veelvuldig van om de kracht en werking van vele dingen te bewijzen, die hij dan zeer feitelijk citeerde en van woord tot woord reciteerde, zodat het scheen dat hij ze zeer ijverig gelezen moest hebben. En ik kon niet in het geringste iets bijgelovigs, ketters, of tegen het woord van God, in zijn spreken bespeuren en merken, en aangezien hij verder zich ook gans gedecideerd[29] en aandachtig verhield, heeft hij mij alle argwaan om hem voor een goddeloos, magisch of tovenaarachtig mens te houden, ganselijk benomen. Toen bovendien de pijnen van de schade zich zeer bezwaarlijk en hevig tegen de beide gedeformeerde vrouwen voordeden, met als oorzaak dat zij een ongeschikte en ziekmakende spijs begeerlijk tot zich hadden genomen, plus een bijzonder lust na langdurige onthouding hadden gekregen, (hetgeen hij toch verboden had, met de waarschuwing wat zij ervan konden verwachten), zag ik zelf, hoe hij hen nogmaals gans gezwind onder waardevol citeren[30] gestild had, doordat hij het kruidje dat hij eerder gebruikt had, wederom toepaste, zoals hij eerder

[29] "hertig".
[30] "Incantamenti instar". Vertaling onzeker. Mogelijk duidt het op het reciteren van bijbelteksten.

de plek om en om met de handen goed betast en gecontacteerd had, waarvan ik bezwaarlijk geloof dat iemand ervan zal uitgaan dat het iets bijzonders in zich had en daarbij kon helpen. Het kruidje evenwel dat hij gebruikt heeft, is datgene wat Dioscoridis[31] zelf ook van alle andere medische opvattingen tegen carcinomen en kwaadaardige zweren[32], kanker of andere kwade, wegvretende schades zeer dienstig en nuttig vond, hetgeen ook lang geleden de natuurkundige Phanias[33]; niet anders dan Cato dit wittekoolkruid[34] vanwege zijn veelomvattende kracht en deugd zeer hoog en geweldig geroemd, en zijn lof in een bijzonder boekje beschreven heeft. Het wordt echter in andere, meer recente tijden door ons (die niets anders dan hetgeen van verre, vreemde landen en over de zee hier naartoe gebracht wordt, met verwondering als hoog en waardevol beschouwen) niet alleen geringgeschat, doch bij ons ook gans gehaat. Hoewel het indertijd daardoor het woeden van de schade wel heeft verzacht en gestild, herinnert het er hierdoor toch aan, dat zij haar gezondheid niet wederom heeft kunnen verkrijgen en tot grondige genezing zou kunnen geraken, aangezien de schade al te zeer de overhand had genomen en alle artsenij had veracht. Opdat zij echter met dit alles niet troosteloos zou worden gelaten, schreef hij voor zijn afscheid voor, wat verder gebruikt moest en kon worden, hetgeen echter door andere chirurgen en wondartsen die zij daarna nodig heeft gehad, niet geacht en aan de kant geschoven is geworden. Daarenboven, zo zegt hij helder en feitelijk van tevoren wat zich voor zijn afscheid met haar zou toedragen, en wat voor gebeurtenis zich zou voordoen. Onder andere vertelt hij over bepaalde verschrikkelijke en ongewone tekenen, zoals grote, hevige gezwellen aan de armen en benen. En ook over grote

---

[31] Pedanius Dioscoridis, Grieks arts en farmacoloog, plm. 40-90 n. Chr.
[32] "corcinomata & ulcera cacoethe".
[33] Filosoof, leerling van Aristoteles, plm. 300 v. Chr.
[34] "Cappitz Kraut".

gezwellen aan de rechterzijde en het opspelen van de lever, hetwelk alles als door God gesproken qua afloop ogenschijnlijk werd bewezen en bekrachtigd. Want de patiënte is rond de volgende zomerzonnewende[35] doodsbleek[36] geworden. Welke tijd ik lang daarvoor zelf bepaald had, aangezien die - omdat de zon de kreeft binnentreedt, hetgeen de astrologen met de borst in verband brengen - gemeenlijk zeer verdacht wordt van langdurige, gevaarlijke borstziekten, en grote verandering daarin pleegt te veroorzaken. Vandaar dat de echtgenoot van de gestorvene en anderen zich niet genoegzaam konden verwonderen. Aangezien de boerenpioen[37] als ongevaarlijk werd beschouwd, heeft hij daarvan grote stukken ongeschild opgegeten, onder het voorwendsel dat hij door zulke spijzen zijn lichaamskracht geweldig behield, hetgeen voor een ander bezwaarlijk was na te doen vanwege de smerige smaak van de wortel, die gemakkelijk een braken opwekt, tenzij iemand een mond gans zonder smaakgevoel en, zoals men pleegt te zeggen, een ijzeren maag en stenen ingewanden zou hebben (die sommigen naar de mening van Horatius ook werkelijk hebben, namelijk degenen die de knoflook gebruiken), of door voortdurend gebruik van zulk een salade zijn mond eraan gewend heeft.

Hij beweerde, dat hij deze wortel op de eerste mei en ook op het juiste tijdstip had opgegraven. Ook moesten alle kruiden en wortelen in een bepaald uur en ook in bijzondere afstemming op het gesternte - wanneer dan de krachtige invloed van de hemelse lichamen bij ieder gewas zijn bijzondere en krachtige werking ingiet - verzameld worden, opdat ze datgene uitrichten en bewerkstelligen waartoe ze gebruikt worden. Waaruit dan in redelijke mate valt af te leiden, dat hij voortreffelijk in de astronomie en astrologie ervaren is, zoals hij dan daarna en tijdens de Pinksteren daarop een zeer scherpe koude voorspelde,

---

[35] "Solstitium aestivum".

[36] "Todes verblichen". Vertaling onzeker.

[37] "paeonia officinalis".

waardoor de wijn en andere zachte vruchten in de bloei grote schade - zowel hier als elders - zouden lijden, en die ons de hoop op een vruchtbaar jaar merkbaar zou verzwakken en benemen. Voor zijn afscheid vertelde hij mij over vele eigenschappen van kruiden, stenen en diverse dieren, die niet alleen bij andere schrijvers te vinden zijn (die toch nauwelijks door iemand onthouden kunnen worden), doch hogere en geheimere, zodat het er daarom op lijkt alsof Matthiotus[38] niet verkeerd gezegd had, dat er niets is dat niet door kruiden teweeg kan worden gebracht, wanneer men slechts hun ware werking en kracht goed zou verstaan. Bovendien bericht en leert hij mij diverse weliswaar eenvoudige en geringgeschatte, doch bijzondere remedies[39], tegen de epilepsie[40], ooggebreken, tandpijn, koorts, tuberculose[41] en waterzucht, nier- en galsteen, verlamming en dergelijke andere ziekten, waarvan diverse (waarvan ik er maar weinig kon onthouden) getoetst in het werk aldus bevonden zijn. Want hoewel mij sommige niet onbekend zijn, heb ik bij deze een zekerheid, en aan de andere des te eerder geloof geschonken. Met de chemische preparaten schijnt hij goed op de hoogte te zijn. Zo nu en dan strooide hij met diverse amusante en aardige demonstraties[42], bijvoorbeeld hoe men vuur op een schoof stro of iets anders kan aanleggen en dat dit geen schade oploopt (waarvan men meent dat de zigeuners het door verboden kunsten verrichten). En ook, hoe men de

---

[38] Petrus Andrea Matthiotus (1501-1577) gaf in 1571 het ‘Compendium de plantis omnibus’, etc., etc., uit (Compendium van alle planten). In 1586 werd dit werk vertaald door Ioachim Camerarius (1534-1598), in het ‘Kreutterbuch desz hochgelehrten unnd weitberühmten Herrn D. Petri Andreae Matthioli’.
[39] “sonderliche specifica remedia”.
[40] “schwere Noth”.
[41] “Schwind- unnd Wassersucht”.
[42] “stücklein”.

muizen[43] met een zweep het huis uit kan drijven; hoe men de vissen met grote hoeveelheden van verre tezamen kan brengen, zodat men ze met de handen kan grijpen; hoe men zeker kan schieten en altijd treffen. Het duidt ook aan, door welke middelen (hetgeen zelf toch al onchristelijk en ongelofelijk is, om er maar van te zwijgen dat het door toedoen van de kracht van een gering kruidje van nature, zoals hij zegt, teweeggebracht wordt, terwijl niet lang geleden in de bladeren van de laurier, en de huiden van zeehonden en adelaars, een kracht om de donder te weerstaan, is waargenomen) het weer, de hagel en het onweer kunnen worden verdreven. Hij spreekt schijnbaar over de witte slangen en verborgen schatten, en geeft voortdurend aan, dat hij omtrent deze oorden en hoe ze verkregen en bereikt kunnen worden, goede kennis draagt.

Die hij niet goed kon lijden en dulden, dreef hij tegen hun wil door een rook (doordat hij diverse kleine wortels op gloeiende kolen legde) waaraan de andere toch geheel geen weerstand boden, uit de kamer, hetgeen hij in mijn bijzijn talloze malen goed probeerde.

En het valt goed te geloven dat het niet onmogelijk is om het te doen voor hen, die in de gelaatkunde en signatuur der natuurlijke dingen voortreffelijk ervaren zijn, ook in de eigenschappen en het bijzondere temperament van alle mensen, benevens in datgene wat eenieder feitelijk als antipathiek, weerzinwekkend erkent en kent. Hetgeen zich de afgelopen nacht in een verafgelegen stadje heeft toegedragen, dat vertelde hij zo omstandig, alsof hij er bij tegenwoordig was geweest en het met zijn ogen had gezien. Kortom, hem was de heimelijkheid van de ganse natuur openbaar, en er kon hem ook niets

---

[43] Michael Maier verwijst hiernaar, als volgt: “Insgelijks dat hij door het aansteken van bepaalde kruiden en met de karwats de muizen uit zijn kamer heeft verdreven. Zij hebben ook aangegeven hoe stro, dat trefzeker uit een buks werd geschoten, door het vuur onaangetast bleef en dergelijke.” ‘Silentium Post Clamores’ (De Stilte na het Rumoer), H. XVI, 1617.

zo onvoorzien gepresenteerd worden, dat hij niet wist hoe hij het kon verrichten, hoe hoog en zwaar het ook was. Doch hoewel hij alles gewillig en gaarne ontdekte, toonde hij daarnevens toch aan, dat de tijd nog niet voorhanden was dat wij met veel daarvan bekend zouden raken. Hij kon het slecht hebben, wanneer iemand hem in de rede wilde vallen of iets wilde vragen, en wanneer iemand hem iets vroeg, antwoordde hij er toch niets op dat terzake dienend was, Doch waar hij zin in had, dat bracht hij naar voren. En hij gaf er zo ordentelijk, kunstig en bekwaam zijn lezing over, zonder enige ondersteuning, dat hij de rol van de beste spreker leek te hebben, die hij dan inderdaad ook was. Vandaar dat ik niet minder dan anderen mij over zijn welsprekendheid hogelijk verwonderde. Van hetgeen hij vertelde, geloof ik niet dat Simonides, noch een ander die wegens zijn geheugen zeer beroemd was en een zo bekwame en waarlijke memorie had, het had kunnen vatten en onthouden. Het berouwt mij weliswaar smartelijk, dat zulke

hette fassen vnd behalten können. Es rewet mich zwar schmertzlich das solche vornehme sachen von jhm vorbracht / alsó vergebens in der Lufft haben verschwinden sollen. Dann

voorname kwesties, door hem naar voren gebracht, aldus vergeefs in de lucht hebben moeten verdwijnen. Want hoewel ik het voornaamste gaarne op mijn schrijftablet had opgetekend, wilde hij zulks niet toelaten, doch zei met zekerheid, dat wanneer wij alles optekenden wat hij zei, wij toch zonder zijn wil er niets van zouden begrijpen, want alles wat wij geschreven hadden, zouden wij hetzij niet kunnen lezen, hetzij toch niet kunnen begrijpen. Dit is heel veel en bijna tovenarij (want hij is niet een geest of spook geweest), dat hij in de inborst van anderen naar zijn wil aldus kan heersen. Hij kan echter gemakkelijk van zulk een kwade argwaan verontschuldigd worden, aangaande dit en andere dingen die hij naar onze mening beweerd heeft, wanneer wij in aanmerking nemen, dat

wij niet alles naar ons verstand en vermogen moeten of kunnen weten en beoordelen, aangezien de Broederschap R.C. naar ons weten van grote onvolmaaktheid beschuldigd is, en daarentegen de krachtige en bestendige beginselen van vele wonderbare kunsten beloofd en toegezegd heeft. Aangezien evenwel de middag naderbij is gekomen, heeft hij zich gans op geen enkele wijze willen laten ophouden, doch is er meteen in het middaguur vandoor gegaan. Want behalve dat hij voorwendt, dat hij zich nog diezelfde dag in een woest woud moest vervoegen om diverse simplicia te verzamelen (hetgeen hij weliswaar gans gezwind had kunnen verrichten), pleegt hij in geen enkel oord twee nachten achter elkander te blijven, opdat hij niet herkend wordt. Vandaar dan ook, dat hij tenslotte dagelijks van kleren wisselt. Zo is hij ook voordien wel negen keer door Wetzlar gereisd, doch tot nu toe door niemand herkend geworden. Toen ik hem ook, om van zijn conversatie des te langer te genieten, tot voor de stadsdeur wilde binden en begeleiden, heeft hij het geenszins nagelaten - met de belofte dat hij spoedig wederom naar mij toe zou komen, aangezien ik dan alles beter zou begrijpen en bevatten - om mij weg te sturen, en hij noemde ook een bepaalde tijd en uur waarop ik hem moest verwachten. Dat hij echter zulks niet is nakomen, daarvoor heeft hij wellicht zijn bijzondere redenen gehad. En dit heb ik over deze geschiedenis willen vertellen, zo veel als ik mij kon herinneren, hetgeen ik meestendeels aanwezig met mijn ogen gezien en met mijn oren gehoord heb. En wanneer ik alles naar waarde zou beschrijven, zou zulks geen geringe moeite kosten en veel verder uitlopen. Nu heb ik er weliswaar geen enkele twijfel over, dat er onder u sommigen te vinden zullen zijn, die net zoals ik over deze persoon eerlijker en beter zullen oordelen. Weet daarnevens echter goed, dat het ook niet zal ontbreken aan diegenen (aangezien het oordelen aan eenieder vrij staat), die hem liever een magiër en zwarte kunstenaar achten en hem als zodanig beschouwen. Wat mijzelf betreft, kan ik naar waarheid betuigen, dat ik niets van dien aard aan

hem bespeurd heb, doch ik wil hem niet al te hard en stevig verdedigen, opdat ik niet bij sommige onrustige hoofden misnoegen oproep, of wellicht ook door degenen die verder vreedzaam en bezadigd zijn[44], vanwege een iets lichtere[45] vermetelheid getuchtigd en beschuldigd moge worden. Want zoals iedere wijze man er niet ten onrechte aan herinnert, moet men niet zeggen dat men iemand goed en genoegzaam kent, tenzij men van tevoren met hem een schotel zout heeft gegeten.[46] Zo zal het mij ook passen om mijn oordeel hierin uit te stellen en bescheidener mijn mening te geven over degene, hetzij goed of kwaad, met wie ik nauwelijks twee uren ben omgegaan.

Laat daarom bestendiger en rijper diegenen hierover concluderen, die uit langere omgang met hem meer en beter kennis dragen. Doch men kan, zoals gezegd wordt, gemakkelijk de vogel aan zijn gezang herkennen. Hoe het ook moge zijn, ik geef toe[47], dat hij een bedrieger, kwakzalver, waarzegger, tovenaar geweest is, ja, ook onder een schaapskleed, inwendig en in de huid, een schalk en reizende wolf. Toch berouwt het mij niet, dat ik hem gezien heb en met hem tot spreken ben gekomen. Ja, ik betreur het veel meer, dat ik alle loffelijke en kostelijke dingen die hij indertijd verteld heeft (waarvan het er meer waren dan iemand had kunnen menen dat ze in zo korte tijd naar voren gebracht hadden kunnen worden) niet heb kunnen onthouden en ze mij weer in herinnering heb kunnen brengen. Want net zoals de keizer Vespasianus het goud dat hij uit de urinebelasting tevoorschijn gebracht zou hebben[48], niet versmaad heeft en het hem niet heeft laten stinken, zo is aan iemand alle winst aangenaam. Veelmeer echter moet het ons lief en lieflijk zijn, dat daardoor ons verstand en weten

---

[44] “sitzsamern”. Vertaling onzeker. Letterlijk: ‘zittenden’.
[45] “leuchterer”. Vertaling onzeker.
[46] Uitspraak van Aristoteles.
[47] “Ich lasse zu”.
[48] Hij hief namelijk belasting op het lozen van urine.

toenemen en vermeerderd worden. Zoals ik echter op dit moment deze man nog in het geheel niet argwaan of iets ergs vermoed, zou ik zulks gedwongen moeten doen, mocht ik er in de toekomst van overtuigd worden, dat de Broederschap van het Rozekruis terecht van openbare onwaarheid, bedrog en ijdelheid beschuldigd wordt[49], omtrent wier goede betrouwbaarheid de huidige geschiedkundigen mij herhaaldelijk niet weinig belichten. En ongeacht dit, is beter bekend en openbaar - dan maar al te veel door de een of andere slimmerik of wijsneus ontkend of in twijfel getrokken mocht worden -, dat vele wonderbaarlijkere en geheimere schatten in de natuur verborgen zijn[50] (laat ik van andere kunsten thans maar zwijgen), dan tot nu toe door de algemene natuurkundigen ontdekt zijn en aan den dag gebracht geworden. Multa, teste Luertio, tegit sacro involucro Natura.[51]

De natuur in verborgen gewaad,
Heeft veel heimelijkheid verwikkeld.

Waarom zouden wij eraan twijfelen, dat deze in de toekomst door voortreffelijke en hoogbegaafde geesten, als vanuit de diepte (waarin de waarheid verborgen lag, zo meende Democritus) tevoorschijn kunnen worden gebracht, en aan het licht gebracht? En Aratus heeft lang geleden reeds geschreven: "Omnia nondum e Jove mortales didicimus, verum adhuc multa occulta sunt, quorum aliqua cum libuerit, etiam in posterum dabit: Genus enim hominum aperte juvat." Dat wil zeggen:

De hoogste God thans nog niet wil,
Dat menselijk begrip het doel bereikt,
En de natuur alle schatten verkondigt:
Want nog veel dingen zijn verborgen,
Die Hij, wanneer het hem bevalt,
Ons ten goede zal openbaren.
Want niemand twijfelt eraan,

---

[49] Het originele zinsdeel is onduidelijk.
[50] "verborden". Kennelijke zetfout.
[51] 'Volgens Luertius dekt de natuur veel in een heilig omhulsel'. Mogelijk is bedoeld: Diogene Luertius.

Dat het ons iedere dag bemint en helpt.
Zo zijn ook in onze tijd diverse mensen door God zo zeer gewaardeerd, dat zij met scherpere en zinrijkere ogen in het verborgene der natuur kunnen zien. Dezen moeten gewis niet alleen voor gelukzalige en zeer verstandige onderzoekers worden gehouden die alle verborgen dingen kunnen ervaren, doorgronden en doorvorsen, doch ook moet worden geloofd, dat zij vele wonderbare werken, die ook bovennatuurlijk schijnen, kunnen verrichten en volbrengen. Als zodanig valt zeer te wensen en te hopen, dat velen de Broederschap R.C. weten te vinden. Aldus rust naar vermogen op eenieder de verplichting, en past het hem, om het algemene nut zo goed mogelijk te bewerkstelligen en te bewijzen, en zich met alle ijver daartoe in te spannen en te werken.

EINDE

Aan de herboren en door de heilige geest vernieuwde Broeders R.C. vrede in vreugde, zegen en heil, door degene die was, is, en zal komen.
P.P.P.

Wij hebben weliswaar voorheen (o, gij voornaamste lichten der wereld), ieder voor zich, een bijzonder schrijven en antwoord aan u in open druk laten uitgaan, doch aangezien het ons indertijd aan de ware olie, waarmede de waardigen gezalfd moeten worden, ontbroken heeft, zijn wij niet onredelijk door u, op grond van de voorwaarde in uw openbaringen[52], zeer geringgeschat. Ondertussen echter hebben wij - aangezien wij ons met een voortdurend diep nadenken hebben ingespannen en gemarteld om manier en wegen te bedenken en te vinden waardoor wij voor uw uitverkoren gezelschap waardiger en bekwamer zouden kunnen worden - de raad van uw Confessio om de Heilige Schrift te lezen en te studeren, dag en nacht met de hoogste ijver op ons genomen. Aangezien wij echter de ware leraar en leider, namelijk de Heilige Geest, hierin niet om raad hebben gevraagd, hebben wij toen uit de dode letters niet enige vrucht mogen ervaren. Totdat uiteindelijk vanuit een bijzondere voorziening en schikking van God geschied is, dat ons bepaalde boeken van een godgeleerde man - die niet alleen leerden dat er in ons de ene boom des doods is, namelijk van de kennis van goed en kwaad, dat wil zeggen, de oude Adam; doch ook de andere des levens, dat wil zeggen, Christus - in handen zijn gekomen, door welke heilzame leer, net als een lieflijke frisse regen, onze dorstige en hunkerende gemoederen besprenkeld, bevochtigd en verkwikt zijn geworden. Er is ons niet weinig uit zowel uw Fama en Confessio - en het schrijven van uw Julianus de Campis, samen met instemming van de allerzinrijkste God[53]

[52] Hier zullen de ‘Fama Fraternitatis’ en de ‘Confessio Fraternitatis’ bedoeld zijn.
[53] Wellicht is bedoeld: ‘God- en wereldwijze’.

en wereldwijze man Theophrastus[54] - dat ons voordien gans duister en onbegrijpelijk was, glashelder en bekend geworden. Wat moeten wij zeggen? Wij zijn daardoor net als buiten onszelf gezet en hebben het voor zeker gehouden, dat wij door de Vader van het Licht zelf gestimuleerd en aangetrokken zijn geworden; derhalve met bittere tranen en hartstochtelijk zuchten de begane misdaad van ons vorige leven betreurd hebben; en de wereld en ons eigen vlees toornig vervloekt zijn geworden, en van ganser harte na de wedergeboorte en vernieuwing, door de Heilige Geest gans vol verlangen gestroomd zijn. Doordat wij echter de zwakheid en onvermogendheid van ons verstand en onze krachten goed hebben afgewogen, hebben wij uit welbedachte raad eensgezind besloten om uw hulp bij ons antwoord te verlangen en te zoeken.

Want aangezien wij uit de Zendbrief van Julianus de Campis[55] in goede mate zijn onderricht, dat Daniëls school te Susa het ware fundament en de juiste wortels der profetische voorspelling gepresenteerd en geleerd heeft, kunnen en willen wij geheel en al niet betwijfelen dat bepaalde onfeilbare regels - door de naleving waarvan wij God naderbij mogen komen - bij u verborgen liggen. Aangezien gij daarom voor dat doel door God de almachtige opgewekt en verzameld zijt, om zowel kennis omtrent Zijn Zoon als omtrent de natuur in het nageslacht wijd en zijd te planten en voort te zetten - opdat gij

---

[54] Lees: ‘Paracelsus’.

[55] Bedoeld is, de ‘Sendbrieff oder Bericht an alle Welche von der newen Brüderschafft desz Ordens vom Rosenkreutz genandt, etwas gelesen, oder von andern per modum discursus der sachen beschaffenheit vernommen’ (Zendbrief of bericht aan allen die van de nieuwe Broederschap, de Orde van het Rozekruis genaamd, iets gelezen hebben, of van anderen door middel van omgang de stand van zaken van de aangelegenheid hebben vernomen), 1615. De Campis merkt in genoemd werk op (p. 13), dat deze Daniël de gave van de profetie niet op zijn leerlingen kan hebben overgebracht, omdat die kracht van God komt. Wel zou hij uit documenten hebben voorgelezen, en daardoor de leerlingen nader tot God hebben gebracht.

het talent dat u door de Vader des Lichts verleend is, goed aanwendt, en veel daarmede gewint, en uw hartelijke gaven aan diegenen die God niet verworven en uitgesloten heeft, deelachtig maakt -, hebben wij aangaande uw genegen wil jegens ons een gans zekere en vertrouwelijke vastigheid. Vooral, aangezien wij verlangen noch dorst naar uw goud en zilver koesteren (waarvan het ons dunkt dat wij de schepping en wijze ervan vanuit de materie[56] uit de oorsprong der natuur goed waargenomen hebben), noch het hoogste medicijn der wereld[57] (dat daaruit te prepareren is) begeren, aangezien wij door de geest van God zijn aangedreven; enkel en alleen naar de volkomenheid streven en verlangen koesteren; en derhalve bereid en gewillig zijn om ons in goede en God aangename werken en studies te oefenen, en alle lediggang, moedwillige en hovaardige schijn en leven af te zweren en te haten. Kortom, wij verlangen niets anders dan van u, zowel als van uw verborgen en mystieke wijsheid van God - dat wil zeggen, de hoogste en volkomenste, zowel omtrent Gods goddelijke wezen en wil, en het goddelijke geheimenis, als de werken, de voorspelling en de ware apostolische geest, door de Vader, Zoon en bemiddelaar, en de Heilige Geest, die de hemelsen stimuleert, en ook ons zal stimuleren en bewegen, ja, reeds is aangevangen om dezulken liefelijk te bewegen - kennis te verkrijgen. Nu zoudt ge wellicht willen zeggen, dat zulks niet in uw vermogen en macht ligt. Dat erkennen wij zelf, en het is ons niet verborgen dat dit alles van God alleen (die wat, wanneer en hoeveel hij wil, aan eenieder verleent en mededeelt) afhangt. Doch gij zult niet loochenen, dat uw Vader[58] zaliger nagedachtenis en diens navolger bepaalde regels, richtsnoeren en wegen om God te naderen, heeft nagelaten en uit handen heeft gegeven en aanbevolen. Het dunkt ons wel, dat wij iets zien en begrijpen, doch ook geschiedt zulks nog gans duister en

[56] "generationis materi".
[57] Lees: 'de Steen der Wijzen', ofwel het universele geneesmiddel.
[58] Lees: 'Christian Rosencreutz'.

net als door een traliewerk. Wanneer hierbij echter uw leer en onderricht zal komen, zullen wij ongeschuwd onszelf verlaten en mijden, en de werken Gods (in onderdanige deemoed en deemoedige onderdanigheid) de hand reiken, en alles wat gij ons zult gebieden en opleggen, tot een christelijk leven dienstig en verkieslijk doen, en verrichten. Derhalve zo gij ons verzoek zult laten plaatsvinden, beloven wij u ten zeerste en hoogste, doch aan God als de engelendeur en sleutel van het ganse werk, eeuwige dank en eer, want alleen Hem zij de enige en drievuldige lof en hartelijkheid, van nu af tot in eeuwigheid, amen.

Drievoudig Zegel[59]

Hermannus Bildtz

Moge de sleutel in het bezit van de auteur zijn.[60]

[59] "Sigillum Triunitorum". 'Triunitorum' vertaling onzeker. Mogelijk potjeslatijn'.
[60] "Clavis sit penes autoris". 'Autor' is geen Latijn, maar oud-Frans.